

ПРОТИСТАВЛЕННЯ ЯК ВТІЛЕННЯ СУГЕСТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ АНГЛОМОВНОГО ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО ДИСКУРСУ

М.Л. Ільченко (Харків)

Статтю присвячено аналізу протиставлення як сугестивної стратегії мовленнєвого впливу, що реалізується шляхом актуалізації бінарних аксіологічно маркованих концептів, втілюваних антонімічними лексемами в рамках предикативних і непередикативних паралельних конструкцій, з'єднаних протиставними сполучниками.

Ключові слова: англomовний електоральний дискурс, сугестивна стратегія, протиставлення, концепт, антонім, паралельні конструкції.

Ильченко М.Л. Противопоставление как воплощение суггестивной стратегии англоязычного электорального дискурса. Стаття посвящена анализу противопоставления как суггестивной стратегии речевого воздействия, которая реализуется путем актуализации бинарных аксиологически маркированных концептов, представленных антонимическими лексемами в рамках предикативных и непередикативных параллельных конструкций, соединенных противительными союзами.

Ключевые слова: англоязычный электоральный дискурс, суггестивная стратегия, противопоставление, концепт, антоним, параллельные конструкции.

Ichenko M.L. Contrast as a realisation of the suggestive strategy of the English electoral discourse. The article focuses on the analysis of contrast as a suggestive strategy of speech influence implemented by means of binary axiologically marked concepts actualized by antonymous lexemes within predicative and non-predicative parallel structures, joined by adversative conjunctions.

Key words: English electoral discourse, suggestive strategy, contrast, concept, antonym, parallel structures.

Метою статті є аналіз протиставлення як засобу здійснення сугестивного впливу в англomовному електоральному дискурсі.

Актуальність теми обумовлена наявним в сучасній лінгвістиці інтересом до процесів мовленнєвого впливу і типів дискурсу, в яких реалізується цільова настанова на дію, а також потребою комплексного вивчення сугестивних дискурсивних стратегій і засобів їх лінгвального втілення.

Об'єктом статті є сугестивна дискурсивна стратегія, а предметом – лінгвальні засоби, що забезпечують її реалізацію в англomовному електоральному дискурсі.

Матеріалом слугують транскрипти передвиборчих теледебатів кандидатів у президенти США (сенатора Барака Обами і сенаторки Хілларі Клінтон, а також сенатора Джо Байдена і губернаторки Сари Пейлін), тематикою яких є презентація

їхніх кандидатур на пост Президента. Загальний обсяг транскриптів складає 3 друкованих листа.

З позицій когнітивно-дискурсивного підходу протиставлення тлумачиться як одна з мовленнєвих тактик стратегії сугестивного впливу.

Дискурсивну стратегію розуміємо як “комунікативний намір мовця, сформований на підставі використання суспільного досвіду для власних індивідуальних потреб і бажань і мовну об'єктивацію цього наміру, що надає йому інтерактивного статусу через осмислення вербалізованого наміру усіма суб'єктами” [9, с. 85], а *тактику* – як одну чи кілька дій, що сприяють реалізації стратегії [2, с. 110; 9, с. 89].

Сугестивна дискурсивна стратегія або *сугестія* розглядається як навіювання – процес одностороннього впливу на психічну сферу людини, пов'язаний зі зниженням свідомості й критичності

мислення під час сприйняття навіюваного змісту [6, с. 161], за відсутності цілеспрямованого активного його розуміння, розгорнутого логічного аналізу й оцінки у співвіднесенні з минулим досвідом і нинішнім станом суб'єкта [5]. Сугестія пов'язана з навіюванням емоцій, неусвідомлюваних думок і настанов, психічних і фізичних станів.

Навіювання втілюється структурною організацією висловлень суб'єктів дискурсу, а не його змістом, синтаксичними конструкціями і синтаксичними стилістичними засобами що функціонують латентно, сприяючи реалізації комунікативного наміру мовця через підсвідомість. Оскільки засобом мовленнєвого втілення сугестії є синтаксичні структури, вона завжди реалізується у взаємодії з аргументацією, яка наповнює ці структури змістом [4, с. 162–163].

Аргументація розуміється як дискурсивна стратегія, що полягає у здійсненні мовленнєвого впливу на раціональну або емоційну сферу свідомості людини шляхом переконування [4, с. 160; 1, с. 138–161]. Сугестивна організація мовлення підвищує ефективність аргументативного впливу.

У найбільш загальному вигляді **протиставлення** або антитезу (грецьк. antithesis — суперечність) тлумачать як риторичний прийом, що полягає у драматичному запереченні певної тези чи у вмотивованому контрастуванні смислових значень бінарних образів [7]. Протиставлення базується на програмуванні психіки людини на певне світосприйняття і є формою висловлення протиріччя переважно у бінарних структурах, що характеризуються високим ступенем сугестивності, оскільки бінарні відношення легше сприймаються та обробляються людською свідомістю, допомагають точніше визначити місце певного концепту у концептуальній системі адресата. На користь такого судження свідчить і той факт, що протиставлення досить поширені в таких прототипних сугестивних текстах, як магичні заговори, молитви [3, с. 76; 8, с. 450].

Сугестивною основою протиставлення є (як правило, паралельні) непередикативні й передикативні синтаксичні конструкції, які з'єднуються протиставними (*but, by contrast, however, instead,*

nevertheless, nonetheless, notwithstanding, on the contrary, whereas, only, still, while, after all, on the other hand, not only...but also, by comparison, yet, at the same time) або допустовими сполучниками (*although, though, in spite of, despite, even if, whether...or, albeit, admittedly, regardless*) [10, с. 99].

Аргументація у протиставленні здійснюється шляхом актуалізації бінарних концептів, втілюваних парадигматичними антонімами (конвенціонально закріпленими у системі мови) або синтагматичними антонімами (такими, що вступають в антонімічні відносини у контексті дискурсу).

Прикладом взаємодії сугестії й аргументації є фрагмент мовлення сенаторки Х.Клінтон, в якому йдеться про кардинальні зміни у сфері політики щодо Північноамериканської зони вільної торгівлі, які вона планує запровадити:

(1) *SEN. CLINTON: It is not enough just to criticize NAFTA, which I have, and for some years now. I have put forward a very specific plan about what I would do, and it does include telling Canada and Mexico that we will opt out unless we renegotiate the core labor and environmental standards – **not side agreements, but core agreements** (Democratic Debate Transcript (Barack Obama, Hillary Clinton) – February 26, 2008).*

Сугестивний аспект протиставлення тут представлений паралельними непередикативними конструкціями з'єднаними протиставно-заперечним парним сполучником *not...but*. Аргументація здійснюється за допомогою парадигматичних антонімів *side – core: side agreements* (маргінальні угоди) – *core agreements* (стрижневі угоди). Ці антоніми відсилають до бінарних концептів ЦЕНТРАЛЬНІСТЬ – МАРГІНАЛЬНІСТЬ. Апелюючи до цих концептів, сенаторка Х. Клінтон акцентує, що вона збирається вести переговори стосовно основних, а не маргінальних угод, тоді як її політичні опоненти фокусують увагу на маргінальних угодах. Відтак, це протиставлення навіює інференцію про те, що Х. Клінтон є більш ефективним політиком, оскільки вирішує базові, життєво необхідні

питання, на відміну від її опонентів, що переймаються дріб'язковими проблемами.

Іншим прикладом тактики протиставлення слугує фрагмент мовлення сенатора Б.Обама, який висловлює негативне ставлення до нормативів охорони праці й навколишнього середовища, що існували у рамках ПАЗВТ (Північноамериканської згоди про вільну торгівлю):

(2) *SEN. OBAMA: Well, I think that it is inaccurate for Senator Clinton to say that she's always opposed NAFTA. In her campaign for Senate, she said that NAFTA, on balance, **had been good for New York and good for America**. I disagree with that. I think that it did not have the labor standards and environmental standards that were required **in order to not just be good for Wall Street but also be good for Main Street** (Democratic Debate Transcript (Barack Obama, Hillary Clinton) – February 26, 2008).*

Сенатор Б. Обама стверджує, що Х. Клінтон не завжди висловлювалась проти цих нормативів, а кваліфікувала їх як такі, що можуть принести користь як Нью Йорку, так і Америці. Позиція Х. Клінтон протиставляється власній позиції: з точки зору Б. Обама, ці нормативи задовольняють лише фінансову еліту, але не простий люд. Це твердження втілюється за допомогою протиставлення на базі паралельних непередикативних конструкцій, з'єднаних приєднувальним парним сполучником *not just... but also*. Власні назви *Wall Street* і *Main Street* метонімічно репрезентують фінансову верхівку США й середньостатистичних американців: порівн. *Wall Street* ([used allusively to refer to the U.S. money market or financial interests [NSOED] – алегорично позначає грошовий ринок та фінансові інтереси США), і *Main Street* ([used by journalists to refer to the ordinary people of America who live in small towns rather than big cities or are not very rich [NSOED] – вживане журналістами на позначення простих людей Америки, що проживають скоріше у маленьких містечках, а не у великих містах або не є дуже заможними]).

В аналізованому контексті ці власні назви актуалізують бінарні концепти ІНТЕРЕСИ ОЛІ-

ГАРХІВ – ІНТЕРЕСИ ПРОСТОГО ЛЮДУ. Із пресупозицій висловлень Б. Обама випливає інференція, що Х. Клінтон, насамперед, опікується інтересами олігархів, у той час як він сам піклується про простий люд.

У наступному прикладі сенаторка Х. Клінтон за допомогою протиставлення намагається сформувати негативне ставлення до проекту медичної реформи Б.Обама:

(3) *SEN. CLINTON: So I think it's imperative that we stand as Democrats for universal health care. **I've staked out a claim for that. Senator Edwards did. Others have. But Senator Obama has not** (Democratic Debate Transcript (Barack Obama, Hillary Clinton) – February 26, 2008).*

Х. Клінтон констатує необхідність прийняття демократичної медичної реформи й наголошує, що вона є її активним прибічником. Протиставлення реалізується за допомогою трьох еліптичних речень: двох стверджувальних і заперечного, що вводиться протиставним сполучником *but*. Підмети двох стверджувальних речень називають суб'єктів, що підтримують демократичний проект (окрім Х. Клінтон, це ще й Сенатор Едвардз та інші Демократи), а підмет заперечного речення – суб'єкта, що не підтримує проект (Барака Обаму). У такий спосіб Х. Клінтон актуалізує бінарні концепти ДЕМОКРАТИЧНІСТЬ і НЕДЕМОКРАТИЧНІСТЬ й формує асоціативні зв'язки ДЕМОКРАТИЧНІСТЬ → Х. Клінтон та інші Демократи (їх багато) та НЕДЕМОКРАТИЧНІСТЬ → Б. Обама (він один).

У наступному прикладі губернаторка С. Пейлін вдається до протиставлення задля створення позитивного іміджу Дж. Маккейна:

(4) *GOV. PALIN: **We're tired of the old politics as usual**. And that's why, with all due respect, I do respect **your years in the U.S. Senate** [Joe Biden's years], **but I think Americans are craving something new and different and that new energy and that new commitment** that's going to come with **reform**.*

*I think that's why we need to send **the maverick from the Senate** [John McCain] and put him in*

the White House, and I'm happy to join him there (Debate Transcript (Sarah Palin, Joe Biden) – October 02, 2008).

С. Пейлін протиставляє Джо Байдена Джону Маккейну, пов'язуючи їх, відповідно, із застарілими й новітніми тенденціями у політиці на основі актуалізації бінарних концептів СТАРА ПОЛІТИКА (концепт втілений іменником *politics* у поєднанні з прикметником *old* (старий) і НОВА ПОЛІТИКА (концепт реалізується займенником *something*, означеним прикметниками *new* (новий) і *different* (відмінний), та іменником *reform*, який ораторка означає за допомогою словосполучень *new energy* (нова енергія) та *new commitment* (нові зобов'язання). У такий спосіб С. Пейлін формує інференції СТАРА ПОЛІТИКА → Джо Байден → це погано та НОВА ПОЛІТИКА → Джон Маккейн → це добре. С. Пейлін вдається до експлікації цієї інференції, акцентуючи, що підставою для обрання Маккейна є його особистість як політика, що позбавлений укоріненого стереотипного мислення за допомогою лексеми *maverick* ([an unorthodox or independent-minded person – NSOED] – людина з оригінальними або незалежними судженнями).

У наступному прикладі Сенатор Дж. Байден за допомогою протиставлення спростовує образ Джона Маккейна, створений Губернаторкою Сарою Пейлін і втілений лексемою *maverick*:

- (5) SEN. BIDEN: ... let's talk about the maverick John McCain is. And, again, I love him. He's been a maverick on some issues, but he has been no maverick on the things that matter to people's lives... He has not been a maverick in providing health care for people. He has voted against including another 3.6 million children in coverage of the existing health care plan, when he voted in the United States Senate. He's not been a maverick when it comes to education. He has not supported tax cuts and significant changes for people being able to send their kids to college. He's not been a maverick on the war. He's not been a maverick on virtually anything that genuinely affects the things that people really

talk about around their kitchen table (Debate Transcript (Sarah Palin, Joe Biden) – October 02, 2008).

Оратор погоджується із кваліфікацією Маккейна як оригінального і самостійного політика, але обмежує цю кваліфікацію вузькою цариною (*He's been a maverick on some issues*). Далі у низці паралельних заперечних конструкцій Дж. Байден тематизує основні ключові проблеми внутрішньої і зовнішньої політики (реформа охорони здоров'я, освіта, війна) й акцентує, що Маккейн не зробив нічого для вирішення цих проблем й відтак не може вважатися оригінальним і самостійним політиком. У такий спосіб Дж. Байден формує такі асоціативні зв'язки у інтерпретаторів: МакКейн як політик є неефективний, не має незалежної думки з приводу основних політичних проблем → вибір МакКейна – це шлях до політичного занепаду і погіршення рівня життя людей.

Протиставлення може реалізуватися й при експліцитному втіленні лише одного з бінарних концептів:

- (6) GOV. PALIN: Our nuclear weaponry here in the U.S. is used as a deterrent. And that's a safe, stable way to use nuclear weaponry. But for those countries – North Korea, also, under Kim Jong Il – we have got to make sure that we're putting the economic sanctions on these countries and that we have friends and allies supporting us in this to make sure that leaders like Kim Jong-Il and Ahmadinejad are not allowed to acquire, to proliferate, or to use those nuclear weapons (Debate Transcript (Sarah Palin, Joe Biden) – October 02, 2008).

У наведеному фрагменті Губернаторка С. Пейлін імпліцитно протиставляє США та Північну Корею як держави, що, відповідно, володіють ядерною зброєю як ЗАХИСНИКИ і АГРЕСОРИ. Аргументація будується навколо концепту ВІДСТРАШУВАННЯ, втілюваного лексемою *deterrent* [1) a thing that discourages or is intended to discourage someone from doing something; 2) a nuclear weapon or weapons system regarded as deterring an enemy from attack – NSOED] – 1) те, що знеохочує

або спрямоване на відвадження когось від певного вчинку; 2) ядерна зброя або збройні системи, що відстрашують ворога від нападу], й посилюється концептами БЕЗПЕКА, СТАБІЛЬНІСТЬ, актуалізованими, відповідно, лексемами *safe* та *stable*.

Негативно марковані концепти ВОЙОВНИЧІСТЬ/АГРЕСИВНІСТЬ й, відповідно, НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ та НЕСТАБІЛЬНІСТЬ імплікуються змістом висловлення, де йдеться про недопустимість придбання, розповсюдження та використання такої зброї Північною Кореєю. Асоціативні зв'язки Північна Корея → ВОЙОВНИЧІСТЬ/АГРЕСИВНІСТЬ/НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ/НЕСТАБІЛЬНІСТЬ навіюються за допомогою протиставлення Північній Кореї США. Аргументативний аспект протиставлення реалізується займенниками, що стереотипно використовуються для побудови асоціацій МИ – ВОНИ (*we/our/here/USA – those countries*). Ці займенники пов'язуються протиставними відношеннями за допомогою сполучника *but*.

Не менш дієвим риторичним прийомом, ніж власне протиставлення, є зняття протиставлення:

(7) *SEN. BIDEN: The issue is, **how different is John McCain's policy going to be than George Bush's?** I haven't heard anything yet. I haven't heard how his policy is going to be different on Iran than George Bush's. I haven't heard how his policy is going to be different with Israel than George Bush's. I haven't heard how his policy in Afghanistan is going to be different than George Bush's. I haven't heard how his policy in Pakistan is going to be different than George Bush's. **It may be. But so far, it is the same as George Bush's.** And you know where that policy has taken us (Debate Transcript (Sarah Palin, Joe Biden) – October 02, 2008).*

У наведеному фрагменті Сенатор Дж. Байден за допомогою протиставлення МакКейна і Дж. Буша у контексті риторичного запитання формулює проблему: наскільки політика МакКейна (конкурента на Президентських виборах) відрізняється від політики Дж. Буша? Виходячи із пресупозицій суб'єктів аналізованого дискурсу, реалізація протиставлення сприяла б конструюванню позитивного

іміджу МакКейна, оскільки політичний рейтинг Дж. Буша є доволі низьким.

За допомогою низки паралельних заперечних конструкцій Дж. Байден тематизує ключові напрямки зовнішньої політики й заперечує наявність будь-яких відмінностей у політичних курсах МакКейна і Дж. Буша щодо цих напрямків. Мовець не наводить ніяких аргументів, які б доводили відсутність різниці у політичних курсах названих політиків, тому аргументація тут здійснюється не шляхом доведення, а шляхом емоційного переконування за допомогою риторичного прийому клаймексу: з кожним наступним паралельним реченням наростає емоційне напруження й у кінцевому підсумку мовець ставить знак рівності між політичними курсами порівнюваних політиків й нагадує про плачевні наслідки політики Дж. Буша. У такий спосіб Дж. Байден формує такі асоціативні зв'язки у інтерпретаторів: політика Дж. Буша є провальною → політика МакКейна є такою ж провальною, як і політика Дж. Буша → вибір МакКейна – це шлях до провалу.

Таким чином, результати когнітивно-дискурсивного аналізу двох схожих за тематикою теледебатів надають підстави для висновку про те, що сугестивна тактика протиставлення реалізується у взаємодії з аргументативною дискурсивною стратегією. Протиставлення втілюється предикативними/непредикативними паралельними синтактичними конструкціями, з'єднаними протиставними сполучниками. Ці синтаксичні конструкції наповнюються аргументативним змістом, реалізованим в експліцитний або імпліцитний спосіб. Експліцитні засоби реалізації аргументації у протиставленні включають парадигматичні й синтагматичні антоніми, що апелюють до ціннісно маркованих бінарних концептів. Пресупозиційний зміст висловлень суб'єктів англомовного електорального дискурсу спрямовує інференції інтерпретаторів щодо асоціативних зв'язків між позитивно/негативно маркованими ціннісними домінантами, відображуваними концептами, й особистістю певних політичних лідерів. Це уможливило реалізацію основного комунікативного наміру суб'єктів електорального

дискурсу: дискредитації опонентів і створення власного позитивного іміджу.

Перспективу дослідження вбачаємо у проведенні аналізу більш репрезентативного матеріалу, виявленні різнорівневих мовних одиниць, реалізованих у мовленні політичних діячів чоловічої і жіночої статі й здійсненні кількісних підрахунків з метою з'ясування гендерних відмінностей в реалізації сугестивних стратегій англomовного електорально-го дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демьянков В.З. Коммуникативное воздействие на структуру сознания / В.З. Демьянков // Роль языка в структурировании сознания. – М. : Институт философии АН СССР. – 1984. – Ч.1. – С. 138–161.
2. Иссерс О.С. Речевое воздействие в аспекте когнитивных категорий / О.С. Иссерс // Вестник Омск. гос. ун-та. – 1999. – Вып.1. – С.110.
3. Маковский М.М. Язык – миф – культура. Символы жизни и жизнь символов / М.М. Маковский // Вопросы языкознания. – 1997. – № 1.
4. Мартинюк А.П. Дискурсивний інструментарій аналізу англomовної реклами / А.П. Мартинюк // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи / Ред. А.Д. Белова. – К. : Логос, 2009. – С. 157–166.
5. Психологический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://psychology.net.ru/dictionaries/psy.html?word>.
6. Разинкина Н.М. Функциональная стилистика английского языка / Н.М. Разинкина. – М. : Высш. школа, 1989. – 182 с.
7. Словник літературознавчих термінів [Електронний ресурс]. – режим доступу : <http://www.ukrlit.vn.ua/info/dict/p7s90.html>.
8. Топоров В.Н. Заговор / В.Н. Топоров // Мифы народов мира. – М, 1980.
9. Фролова І.Є. Стратегія конфронтації в англomовному дискурсі : [монографія] / І.Є. Фролова. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – 344 с.
10. Evans V. Round-Up Grammar Practice Level 6. – Longman Group UK Limited, 2001. – 256 p.
11. Transcript of Palin, Biden debate [Electronic resource] / Sen. Joe Biden and Republican Alaska Gov. Sarah Palin, debated in St. Louis, Missouri, October 02, 2008 – Режим доступу : <http://latimesblogs.latimes.com/washington/2008/10/sarah-palin-b-1.html>.
12. Democratic Debate Transcript, Cleveland, Ohio [Electronic resource] / Barack Obama, Hillary Clinton – February 26, 2008 – Режим доступу : <http://blogs.suntimes.com/sweet/2008/02/complete-transcriptdemocratic.htm>.
13. NSOED = The New Shorter Oxford Dictionary on Historical Principles. – N.Y. : OUP, 1993. – Vol. I. A-M. – 1876 p. – Vol. II. – N-Z – 3801 p.